
Előadás-kivonatok

---

*„Tanuljunk egymástól!”
Kutatásmódszertani Grastyán Konferencia
előadásainak kivonata*

Támogatónk:

A Pécsi Tudományegyetem
Hallgatói Szolgálati Központ
támogatásával

A rendezvény szervezője
a PTE Grastyán Endre Szakkollégium

7634 Pécs, Rácvárosi út 70.

<http://grastyan.pte.hu>

Előadás-kivonatok

„Tanuljunk egymástól!”

Kutatásmódszertani Grastyán Konferencia
előadásainak kivonata

2024. október 21.

Szerkesztette:

Kovács Tibor

PTE Grastyán Endre Szakkollégium

2024

ELŐADÓK:

BACHER PÉTER
BOGNÁR ZOLTÁN
BÖDŐ KRISZTIÁN
CZINA SÁRA
DOMBÓVÁRI MÁRTON
FARKAS ANNA
HIEGL CSANÁD
JAKUS BALÁZS
KOVÁCS DÁNIEL LÁSZLÓ
KOVÁCS TIBOR
KOVÁCS-GERGELY MARIANNA
MIETH PÉTER MÁRK
MÓZER MÁTÉ
PINTÉR TAMÁS
SÁGHY VIKTÓRIA ANNA
SARUS TAMÁS
SOMOGYI BIANKA
TÜSKE BÍBORKA
VÖRÖS ZSOLT
ZAB TAMÁS LÓRÁND
ZSINDELY BORBÁLA RÓZSA
ZSÍROS ÁDÁM

Bacher Péter: *Milyen módszertani kérdéseket rejt egy elitkutatás?*

A szovjet hatalomátvételt követő időszak baranyai hatalmi elitjének kutatásával célozom az érintett párt- és tanácsi funkcionáriusok életútjának, szociodemográfiai adatainak és funkcionáriusi tevékenységének feltárása. Az életutak megismerésén keresztül beazonosíthatóak azok a tényezők, melyek összehasonlításából prozopográfiai módszerekkel mutatható ki a hatalmi elit összetétele. A PhD kutatási téma egy korábbi kutatásra épül, melyben a pártelit prozopográfiai elemzése és azok munkásmozgalmi múltja volt a fókuszban, ebben az alábbi szempontok szerint készítettem el az elemzést: (1) a pártfunkció kezdetén betöltött életkor, (2) származás, (3) eredeti foglalkozás, (4) iskolai végzettség a pártfunkció kezdetén, (5) politikai iskolázottság, (6) pécsi illetőség, (7) párttagság kelte, (8) pártfunkció betöltésének hossza és (9) pozícióváltás oka. Tapasztalataim birtokában már „rutinosabban” állok neki az adatok feltárásának, de már most látható számos nehézség: hiányos adatok, túl általános, ez által nehezen kereshető nevek, mely alapján várhatóan bővítenem kell az eszköztáramat új kutatási módszerek/platformok bevonásával. Az ezzel kapcsolatos nehézségeimet és dilemmáimat szándékozom megosztani a konferencián.

Bognár Zoltán: *Az oral history csapdái. Egy siófoki hős(?) története*

1956-os kutatásaim során több forráscsoportból is igyekeztem dolgozni, de mindegyiknek megvoltak a maga limitációi és komoly hiányosságai. A közigazgatási és bírósági iratokat nagyban befolyásolták az uralkodó körülmények, az események megítélésének változásai. A visszaemlékezők emlékeit az idő mellett saját személyiségük is befolyásolta. A kutatásom idejére már elhunyt visszaemlékezők írásos anyagai mellett igyekeztem felkutatni még élő szemtanúkat, résztvevőket is, hogy bővíthessem az információbázisomat. Emlékeiket szerettem volna hozzáilleszteni és összevetni a forrásaimban talált információkkal. Így találkoztam össze K.I.-vel, aki, mint kiderült egyik kulcsszereplője volt a siófoki eseményeknek. Vagy mégsem? Története nagyon sok dilemmát vetett fel, amit több felől közelítve igyekeztem feloldani. Ennek tanulságait szeretném megosztani a hallgatókkal.

Bödő Krisztián: *Keresd a nagyapát? Eötvös József anyai nagyapja, báró Lilien József*

„Azon emberek, kiket leginkább tiszteltem és szerettem életemben, anyám, nagyatyám, egész családom arisztokraták voltak [...]” Jegyzi meg Eötvös József. A báró kapcsolata – a szakirodalom és a 19-20. század fordulóján keletkezett életrajzok alapján is – roppant szoros volt anyai nagyapjával, Lilien Józseffel. A nagyapa személye, életútja természetesen nem csak Eötvös Pepi, illetve tágabb értelemben a vásárosnaményi báró Eötvös család családtörténete miatt fontos. Lilien József vállalkozó attitűdje, tevékenysége önmagában atipikus volt a (kora)reformkori Magyar Királyságban. A kutatás azonban több szempontból korlátozott: egyrészt az uradalmi iratok megsemmisültek, másrészt a Lilien család osztrák ága után nem maradt fenn családi levéltár, ráadásul a vásárosnaményi Eötvösök Miskolcon őrzött dobozai nem a család bárói ágával kapcsolatos forrásokat tartalmaznak. Életrajzot, komplex gazdasági tevékenységet nem lehet bemutatni, ugyanakkor Észak-Rajna-Vesztfáliában, Ausztriában és Magyarországon fellelhető forrástöredékek hozzávetőleges válaszokat adnak.

Kulcsszavak: családtörténet, életúttörténet, Lilien, Eötvös,

Czina Sára: *Asszimmetrikus összehasonlítás asszimmetrius forrásokkal. Vajon lehetséges? A Newyork Kávéház korszakainak összehasonlítási nehézségeiről*

A Newyork Kávéház emlékezetünkben az irodalomtörténeti jelentősége miatt nyert helyet. Azonban a kávéház története több korszakra osztható, és az irodalmi élet egyik központjaként mindössze a Harsányi testvérek vezetése alatt (1900-1913) működött. Ezt egy átmeneti időszak követte, majd a világháború után kezdődött egy új és sikeres, de teljesen más szellemiségű korszak, a Tarján éra (1920-1936).

A kutatás során a Harsányi testvérek és Tarján Vilmos nevével fémjelzett időszakokat hasonlítom össze, az idejáros törzsvendégek szempontjából. Az asszimmetrikus összehasonlítás során a Harsányi korszak jelenti a kontroll időszakot. Ehhez hasonlítva a világháború utáni időszakot vizsgálom a kávéház vendégkörének változását, ezzel pedig a budapesti társadalomban betöltött szerepét.

A források kérdése komoly akadályt jelent a két korszak közötti összefüggések feltárásában: míg az 1900-1913 közötti időszakra többféle forrást találunk – naplók, irodalmi művek és sajtóanyagok – az 1920-1936 közötti időszak fő forrásaként egy vendégkönyv áll rendelkezésünkre. Ebből pontosan tudhatjuk, hogy a korábbi irodalmárokkal fémjelzett időszakkal ellentétben kik voltak azok a híres és elismert személyek, kik ekkor a kávéházat látogatták és ezzel hogyan változott meg a vendéglátóhely profilja.

Ez a módszer azonban számos nehézséget rejt magában, mivel az aszimmetrikus források nem biztosítanak egyenlő alapot a történeti elemzéshez. Előadásom bemutatja az utat, melyet végig járva igyekszem összehasonlítani a két korszakot és ezzel újabb adalékkal kiegészíteni a Tarján korszak sikerének elemzését.

Kulcsszavak: összehasonlítás, Newyork, kávéház, Tarján Vilmos, Harsányi testvérek.

Dombóvári Márton: A Budapestet ért angolszász légitámadások történeti feldolgozása - a kutatás során felmerülő problémák és megoldásaik

Jelen kutatásom célja a Budapest elleni 1944-es angolszász légitámadások bemutatása, a fókusz a bombázások lakosságra gyakorolt hatásaira, a mindennapokra és az épületkárok szemléltetésére helyezve. Mindezt a BA szakdolgozatomra építve, valamint *Margitay-Becht Magdolna* 1944.03.19. és 1945.01.12. között írt naplóján keresztül tervezem ismertetni. A témaválasztást indokolja, hogy bombázások a fővárosi lakosság mindennapi életére nagy befolyással bírtak, ennek ellenére egy kevésbé feltárt időszakról beszélhetünk. Forrásaim a csekély hazai szakirodalom mellett korabeli fényképekből; térképekből; az MNL OL-ben, illetve a Hadtörténelmi Levéltárban őrzött rendőrségi összefoglaló kárjelentésekből; visszaemlékezésekből; a korabeli napi sajtóból és interjúkból állnak. A téma kutatása során több akadályba is ütköztem. A levéltári források közül a legfontosabbak az összefoglaló jelentések, ezek közül azonban sok megsemmisült, vagy hiányos. Az előzetes kutatásom során több potenciális interjúalanyt is megkerestem, végül négy személlyel készítettem interjút, azonban ezek használhatósága kérdéseket vet fel. Előadásomban a felsorolt problémákat, akadályokat szeretném bemutatni, valamint ezek megoldását, áthidalását is ismertetném.

Farkas Anna: Megbízható-e a sajtó, ha a téma a sajtó megbízhatatlansága? Miskó István tanácselnök bűnbaki mivoltának vizsgálata

"-Kik a gyilkosok? Hol vannak? – Sokan, akiket ő nem adott ki. – És itt látni őket valahol? – Látni." Miskó István tiszakécskei tanácselnök 1989-es öngyilkossága mély gyászba burkolta a teljes települést, ám rengeteg kérdést is felvetett az ügy. Kutatásom során a politikus bűnbaki szerepének lehetőségét vizsgálom a rendszerváltás politikai helyzetében. A telekárak csökkentése körüli botrány az egyik fő irányom, a másik a sajtó ellene indított kampánya, mely a befolyásos családból származó diákokkal szembeni kiemelt bánásmódról szóló cikkel kezdődött 1988-ban. A témában szakirodalom alig készült, fő forrásként újságcikkeken keresztül lehet az eseményeket összekapcsolni, ám abban általános az egyetértés, hogy a sajtó hazudott, nem lehet bízni benne semmilyen mértékben. Az érdekelt újságírók a mai napig nem hajlandók megszólalni az ügyben, így felmerül a kérdés: Lehet-e hinni az egyetlen forrásfajtának, ha mindenki megbízhatatlannak tartja?

Hiegl Csanád: A sajtó, mint forrás és a történeti rekonstrukció eszköze IV. Károly első visszatérési kísérlete a korabeli magyar sajtó tükrében

Kutatásom fő irányvonalát IV. Károly magyar király 1921 tavaszán történő első visszatérési kísérlete és annak a korabeli sajtóban való megjelenése adja. A vizsgálat célja, hogy feltárja azt a képet, amelyet az egyes ideológiájú nevesebb lapok kívántak kialakítani a húsvéti királyjárással kapcsolatban. Mindemellett arra is vállalkozik, hogy a sajtó forrásként való alkalmazását is bemutassa, kihangsúlyozva azt, hogy ez a forrástípus milyen egyéb információkkal egészíti ki a teljes eseménysor megismerését, miben változtathat a már kialakult képen. Az összesen öt sajtóterméket magába foglaló kutatás forrásbázisához továbbá a Magyar Távirati Iroda akkori közleményei és a nemzetgyűlési ülések vonatkozó jegyzőkönyvei is hozzátartoznak, mely dokumentumokra gyakran történik hivatkozás a vizsgált lapok részéről.

Jakus Balázs: *A cselédség azonosításának problematikája*

A kutatás fókuszában az Osztrák-Magyar Monarchia társadalomtörténete áll, azon belül is a cselédség története. A vizsgált korszakot, a kriminalisztika szemszögén át mutatja be, ennek céljaként fontos, hogy ismerje a kutató az alanyok személyazonosságát, társadalmi státuszát.

Sajnálatos módon az emberek azonosításakor, csalódva tapasztaljuk, hogy nem mindig kapunk választ az illető kilétéről, így komplikációk lépnek fel a kutatás során és megnehezítik az elemző munkáját. Ellenkező esetben, szakmódszerekkel, esetleges technikákkal könnyűszerrel elháríthatjuk a terminológia körüli kérdéseket.

Összegezve, az előadás célja, hogy betekintést nyújtson a kutatás problematikáiba, bemutassa, miként lehetséges az dilemmákat kezelni, valamint, hogy a módszerek, hogyan segítették az azonosítást.

Kovács Dániel László: *Korrespondenciaelemzés a vármegyei elitkutatásban. Egy prozopográfiai adattár értelmezési lehetőségei.*

A történelmi kutatómunka fontos fázisa a feltárt eredmények értelmezése, a különböző módszertani megközelítések más és más összefüggések, súlypontok megvilágítására alkalmasak. A vármegyei elitre fókuszáló vizsgálataim során egy több mint nyolcszáz személyből álló kollektív biográfiai, azaz prozopográfiai adattárat állítottam össze a Dél-Dunántúli régióban. Önmagunkban az összegyűjtött anyakönyvi bejegyzések, felekezethez tartozások, birtokméretek és viselt hivatalok csupán érdektelen adatsorok, egy elemzés valódi értékét az adja, hogy a különböző adattípusok közötti összefüggéseket miképpen világítja meg a kutató. A történelemtudomány keretein túllépve a bourdieu-i szociológia egyik módszertani megközelítésével, korrespondenciaelemzéssel helyezem új nézőpontba az 1848 előtti rendi világ elitjét, eredményeimet mesterséges intelligencia segítségével vizualizálom is. Előadásomban a kutatástörténet azon fejezetét mutatom be, ahogy a metódusra rátaláltam és hasznosítottam.

Kovács Tibor: *Az egyéni praxis megközelítésének lehetősége a történeti kontextus felől*

Kutatásom főszereplője Soltra Elemér képzőművész. Az életútja vizsgálata közben találkozhatunk a képzőművész visszaemlékezéseivel és önéletrajzaival is. Ezen anyagok vizsgálata közben azt tapasztalhatjuk, hogy Soltra nem tárgyalja a pécsi képzőművész körökben, az 1950-es évek folyamán betöltött pozícióit. Azonban más forrásokból láthatók Soltra pozíciói és a pozícióba kerülésének körülményeire is következtetni tudunk.

Kutatásom folyamán azokra a történeti és politikai tényezőkre, illetve körülményekre kívántam támaszkodni, amelyek befolyással lehettek az egyén életútjának alakulására közvetett, vagy közvetlen módon. Jelen előadás fókuszra irányul, hogy milyen módszerek segítségével lehet jobban megérteni az egyén cselekvéseit. Milyen nehézségeket rejt az, hogy az életrajzot nem az egyén, hanem a köztörténet felől próbáljuk megközelíteni. Továbbá felmerülhet az a kérdés is, hogy az utólagos visszaemlékezések mennyire képesek átkeretezni egy-egy életút történetét?

Kovács Tibor: A pályaeorientáció fókuszúmentorálás vizsgálati színterei

Kutatásom fő témája a Tanítsuk Magyarországot! mentorprogramban résztvevő általános iskolás tanulók számára készített pályaeorientációs alkalmakra irányul. Vizsgálatom fókuszában az áll, hogy a mentorprogram keretében végzett pályaeorientációs foglalkozások milyen mértékben segítenek orientálódni a gyerekeknek a továbbtanulás időszakában.

Azokat a dilemmákat igyekszem érinteni, amelyek a kérdőív felvétele körül törtek. A következő kérdéseket biztosan érinteni fogom az előadás folyamán: Milyen színtereket (szereplőket) érdemes bevonni a kutatás folyamán, hogy reális képet lehessen alkotni az elvégzett munka eredményéről? A személyes ismeretség mennyiben torzíthatja egy kérdőíves vizsgálat adatfelvételét? Hogyan tudom megteremteni azt a környezetet, amelyben objektív válaszadásra adok lehetőséget a kérdőívet kitöltők számára?

Kovács-Gergely Marianna: *Túl az Excellencián... az 1945 utáni magyar konzuli szolgálat kutatásának kihívásai*

Kutatásom témája a diplomáciatörténet kevésbé ismert, ugyanakkor változatos és speciális szakterületének, a magyar konzuli intézményrendszernek, illetve a konzuli tevékenység 1945 utáni történetének feltárása. A diplomáciai munka rivaldafényén kívül eső konzuli intézmény a két világháború között még jelentős súllyal bírt az önálló magyar külügyi igazgatáson belül, majd a második világháborút követően a külügyi munka perifériájára szorult. Emellett viszont mind felépítésében, mind feladataiban olyan változásokon esett át, melyek részben az 1945 utáni magyar külpolitikai orientációt alapjaiban meghatározó szovjet integrációhoz, részben a konzuli munka közigazgatási jellegének erősödéséhez köthetőek. A kutatás során a konzuli intézmény történetét tehát nem csupán a külügyi igazgatás történetébe szükséges beilleszteni, de fontos rámutatni a belpolitikai összefüggésekre, illetve azokra a nemzetközi folyamatokra, melyek alakították ekkor a konzuli szolgálat külpolitikai gondolkodásban betöltött szerepét. Előadásomban ennek a munkának az elméleti és módszertani nehézségeit szeretném bemutatni.

Mieth Péter Márk: *Reprezentatív adat vagy irodalmi túlzás? A Stájer rímes krónika magyar hadsereglétszámokra vonatkozó adatainak problémája*

A hadtörténeti források szerves részének tekinthetők azok az adatsorok, amelyek a leírás tárgyát képező konfliktusban vagy hadi cselekményben felvonuló haderők nagyságára és jellegére vonatkoznak. Nem képeznek ez alól kivételt a középkori elbeszélő források sem, melyek az ókori leírásokhoz hasonlóan gyakran festenek elénk nagylétszámú, hatalmas hadseregeket, melyek minden látszólagos probléma nélkül haladnak idegen területen. Ismerve a korszak forrásainak jellegzetességeit, joggal merülhet fel a kérdés, milyen esetben tekinthetünk egy krónikában szereplő létszámadatot viszonylag pontos és reprezentatív értékű információnak, illetve mely esetekben beszélünk irodalmi túlzásról?

Előadásom célja ennek a problémakörnek a bemutatása, saját szakdolgozati témám, a *Stájer rímes krónika* magyar haderőkre vonatkozó létszámadatainak példáján keresztül. A téma kifejtése során külön figyelmet kívánok szentelni annak, mennyire megbízhatóak a középkori elbeszélő források hadi létszámadatai, milyen nehézséget jelent a kutatásban ezen adatok beépítése, hogyan ellenőrizhetőek (vagy éppen cáfolhatóak) a leírtak, végső soron pedig hogyan hasznosíthatóak továbbra is azok az információk, melyeket már vizsgálódásaink cáfoltak.

Mózer Máté: Utolérni a szerző hazugságait? – Szántó Zoltán (1893-1977) politikai emlékiratai, mint egy szakdolgozat alapja

Előadásom credojaül, illetve kérdésfelvetésül Hanák Péter történész 1986-os interjújának egy részletét választottam – amely így hangzik:

„A memoár intellektuális párbaj a memoáíró és a történész között. A történésznek fel kell fedezni, hogy hol csal a memoáíró, mert minden memoáíró abban az értelemben csal, hogy valamiképpen szépíti az igazságot.”

BA szakdolgozatomban más kihívások mellett erre az intellektuális párbajra vállalkoztam, amikor egy véletlennek köszönhetően szembetalálkoztam a Szántó-család 19. század utolsó harmadában született generációjával, valamint Szántó Zoltán emlékirataival. Szántó Zoltán kommunista politikus egy nagyívű életpályát tudhatott maga mögött, amikor 1958-ban, már kegyvesztett politikusként kényszernyugdíjazva és a pártból kizárva elkezdte emlékiratainak megírását. A visszaemlékezéseinek első kötete a sokatmondó *Vég és kezdet* címmel jelent meg – a „vég” Szántó Zoltán számára 1956-tal jött el, annak ellenére, hogy a forradalom után a korábbi barátai, Nagy Imre ellen vallott. Azonban a szakdolgozatomban nem a véggel, hanem a politikai értelemben vett „kezdettel” foglalkoztam. Azzal, hogy hogyan kapcsolódott be egy nagykanizsai mészárossegéd legfiatalabb fiúgyermeké 14 éves asztalossegédként a századelő baloldali mozgalmába. Ez a mozgalom a magyar történetírásban kevésbé kutatott ifjúmunkások szervezete volt. Szántó Zoltán történetét ezen túl egy huszadik századi magyar munkáscsalád felemelkedése is keretezi. Az előadásomban elsősorban azzal a problémával

kíván foglalkozni, hogy az 1900-as évtized eseményeiről 50 évvel később író Szántó Zoltán tévesztései és hazugságai hogyan érhetőek tetten és vajon ez-e a fő feladata a kutatónak, amikor egy emlékirat feldolgozására vállalkozik? A kötelező kritikai szemlélet mellett feltételezendő-e, hogy a kommunista pártból kizárt Szántó szépíteni próbálja a régmúlt eseményeit kisebb-nagyobb füllentésekkel és hazugságokkal; vagy csupán az emlékezőképesség korlátjai miatt elkövetett tévesztéseket követett el? Milyen lehetőségei vannak egy pályája legelején álló jövőbeni történésznek, hogy megfelelően alkalmazza és kellő mértékben kritizálni tudja a memoárt, mint történeti forrást egy olyan témakörrel – jelen esetben az ifjúmunkás mozgalommal – kapcsolatban, amely ez idáig távol állt a történészek érdeklődésétől. Milyen módszertant használtam és használhattam volna fel a tanulságok levonása után, hogy ezekkel a – Hanák Péter által igen őszintén megfogalmazott – kihívásokkal szembenézzek a kutatói pályám elején. Az előadásom e kérdésekre próbál tömör választ adni.

Pintér Tamás: *Elveszni a részletekben, avagy fókuszváltás egy szó miatt? Freibaf Ádám 1736. évi „aljegyzői” kinevezése, és a kutatás tanulságai*

Az újításra, újdonságok felfedezésére való folyamatos törekvés, korábbi történészek álláspontjainak vitatása vagy éppen pontosítása minden kutatás relevanciájának meghatározó kérdése, s mondhatni kényszere is.

Előadásomban Freibaf Ádám baranyai „aljegyző” 1736. évi kinevezését veszem górcső alá, bemutatom a tisztújítás eseményeit, majd összehasonlítom az eddig megjelent szakirodalmi értékeléseket az eredeti jegyzőkönyv szövegével. Célom, hogy az említett eseményt példaként használva saját kutatásom tapasztalataival adjak támpontokat olyan kérdések megválaszolásához, miszerint *mennyire érdemes eltérni egy adott kutatás fókuszától?, célravezető-e a legkisebb részletkérdések vizsgálata? vagy éppen létezik-e irreleváns kérdésfelvetés egy történeti kutatásban?*

Sághy Viktória Anna: Kossuth Lajos Nagy-Britanniai látogatása egy kabinetbeszéd szemszögéből

A primer forrás, ami alapján dolgozom, egy 1850. november 3-ai kabinetbeszéd, amelyet a brit miniszterelnök Lord John Russell mondott el egy zártkörű kormányülésen. Ezekben az években Európa a „Népek tavasza” időszakának utóhatásaitól forrongott. A demokratikus eszmék, illetve a konzervatív és abszolút monarchikus hatalmak közötti konfliktusok miatt a kor szeme előtt látszott átrendeződni a politikai és diplomáciai szintér. Russell beszéde koherens és átgondolt, amely fontos, és részletes elemzést igényel. Fő gondolata a korabeli Nagy-Britannia külpolitikája köré épül, érintve a kontinentális hatalmi egyensúly kérdését és az emigrációs ügy kezelését, tekintettel Kossuth Lajos látogatására, mindezt egy kritikus kontextusba helyezve.

Sarus Tamás: „Ez most történelem, vagy testnevelés óra?” Tantárgyközi kapcsolatokra épülő hibrid óra hatásvizsgálata kvalitatív és kvantitatív módszerekkel.

A tantárgyközi kapcsolatokon alapuló oktatás lényege, hogy a tanulók az adott tananyagot, témát több oldalról megközelítve ismerjék meg, így hatékonyabbá téve a tanulási folyamatot. A testneveléshez könnyen köthető a fizika (Newton törvényei) és a biológia (az emberi izomzat), de vajon hogyan kombinálható olyan bölcsészettudományokkal, mint például a történelem? Alkalmas lehet-e a testnevelés óra a történelem tantárgy ismeretanyagának mélyítésére, anélkül, hogy elveszne a tanóra mozgásos jellege? Továbbá élménydúsabb élvezhetőbb lehet-e egy ilyen speciális módszertannal megvalósuló foglalkozás?

A tervezett vizsgálatunk legnagyobb módszertani kihívása az alternatív testnevelés órák hatásainak mérhetővé tétele. Az álltalunk mérni kívánt faktorok a mozgásos aktivitás mennyisége, a foglalkozás élményt adó jellege és a történelmi ismeretek mélyülése. A faktorainkat kérdőívekkel, interjúkkal és hatásvizsgálatok jellemző eljárásaival kívánjuk vizsgálni.

Sarus Tamás: *Hallgatói kiégés, motiváció és elégedett(len)ség a tanárképzésben. Kvalitatív és kvantitatív módszerek, statisztikai eljárások kavalkádja egy longitudinális vizsgálatban*

A pedagógusok fejlesztő, nevelő tevékenységnek minőségét veszélyeztetheti a motiváció elvesztése, a kiégés és a hivatásukkal kapcsolatos cinikus attitűd kialakulása, amely már a képzés során jelentkezhet. A témában 2019-től végeztünk vizsgálatokat, ám ezek kvantitatív módszerekre épültek. A 2022/2023-as tanévtől a trianguláció elvét követve, kvalitatív eljárásokat is alkalmaztunk korábbi és jelenlegi kutatásunk eredményeinek megerősítésére.

Kvantitatív vizsgálatunkban a Pécsi Tudományegyetem osztatlan testnevelő tanár- és edző szakos hallgatói vettek részt 2019-től 2023-ig (2023 N=74). Az adatok felvételére több részből összeállított kérdőívcsomagot alkalmaztunk, amelynek gerincét validált, önbevalláson alapuló pszichológiai tesztek adták (MBI SS, GMS-28). Kvalitatív vizsgálatunk egy strukturált interjúvolt (N=23), amelynek kérdései a tanárképzéssel kapcsolatos elégedettségre és attitűdre vonatkoztak. Az adatok feldolgozására különböző statisztikai módszereket alkalmaztunk: reliabilitás vizsgálat, normál eloszlás vizsgálata, variancia-analízis, korreláció analízis.

Somogyi Bianka: *Hogyan álljunk neki színháztörténetet kutatni? Forrásbázis és módszertan: a Pécsi Nemzeti Színház esete*

Színháztörténeti szempontból az 1948-ban elkezdődött államosítási folyamat nagyon meghatározónak bizonyult, hiszen a kőszínházak legtöbbször a mai napig állami fenntartású intézményként működik, melynek gyökere kétségtelenül majd' 80 évre nyúlik vissza. A kutatás relevanciája abban áll, hogy a) megértsük a mai folyamatokat és működéseket, b) az adott kor politikai-, gazdasági-, társadalmi- és művelődéstörténeti kutatásaihoz olyan adalékot szolgáltasson, amely árnyalja a makrotörténelmi folyamatokat. Mindemellett egy komplex helytörténeti kutatás esetében is fontos részét képezheti a diskurzusnak a téma feldolgozása.

Kutatásom kezdetén tartok még, így az eddigi tapasztalatokat, megismert módszereket szeretném bemutatni az előadásban, négy fő kérdést érintve: 1) az MNL BaVL-ben milyen források állnak rendelkezésre, 2) létezik-e a PNSZ-nek archívuma, 3) nehézségek a forrásbázis kapcsán, 4) lehetséges módszertani megközelítések.

Tüske Bíborka: „Otthon Érzelmi Alaprajz” - egy lehetséges módszertan a stroke betegek otthoni rehabilitációjának fejlesztésére

A stroke betegek felépülését, életminőségük javulását jelentősen befolyásolhatja az otthonukhoz való viszonyuk. A hosszadalmas kórházi kezeléseket követően azonban a betegek otthon terének megélése beszűkülhet. A kutatás a társas kapcsolatot, a jól-lét és az otthon tér megélésének összefüggéseit vizsgálta. A résztvevők stroke-on átesettek, a kórházban elkezdett és otthoni térben folytatódott rehabilitációban részesültek (N=10). A kutatás fő módszere az „Otthon Érzelmi Alaprajz”. A mélyinterjúval összekötött alaprajzok elkészítése mellett a résztvevők demográfiai kérdősort, Jól-Lét Kérdőívet, valamint Multidimenzionális Észlelt Társas Támogatás Kérdőívet töltöttek ki. Az otthonrajzok a QGIS 3.32 programmal kerültek kiértékelésre. Az előadás az előbbieken leírt kutatás operacionalizálási folyamatát mutatja be. Az eredmények mentén alátámasztja a kvalitatív és kvantitatív módszertanok ötvözésében rejlő lehetőségeket. Részletezi a narratív adatok elemzése során kódolásra került, az otthoni térben megjelenő új érzelm-helyiség kapcsolatokat. Végül felhívja a figyelmet arra, hogy a vizsgálatban használt módszerek beillesztése a rehabilitációs folyamatba jelentős eredményeket hozhat a stroke betegek otthon terének pozitívabb megélésében.

Vörös Zsolt: *Megismerni egy ismeretlent. Bohuss Rezső Valjevo-ba internált káplán esete*

Kutatásaim szűken vett tárgya a Baranya-bajai térség első világháborút követő szerb megszállása (1918–1921). Ezen vizsgálatok közben kezdtem el feltárni a megszállás alatti egyedi internálási eseteket, melyekről kiderült, hogy a megszállók által tudatosan és szisztematikusan kivitelezett politika volt. A térség közigazgatási és társadalmi vezetésének jelentős képviselőit internálták a megszállók a nyugat-szerbiai Valjevo városába. Jelen kutatás forrásbázisát jelentős részben az internáltaktól fennmaradt ego-dokumentumok jelentik, melyekben többször említésre került Bohuss Rezső római katolikus káplán. Ezek azonban pár rövid személyleírason túl nem sokat tartalmaznak. Kutatásomban azt kívánom bemutatni, hogyan sikerült rekonstruálni Bohuss Rezső életpályáját (melyben áttörő segítséget nyújtottak különböző egyháztörténeti források és szakirodalmak), illetve maga a feltárt életút is ismertetésre kerül.

Kulcsszavak: első világháború, szerb megszállás, Bohuss Rezső, Valjevo, internálás.

Zab Tamás Lóránd: *Hogyan írjuk meg a hatalom komplex társadalomtörténetét?*

Michel Foucault – szakítva például a marxista szociológiával – a hatalmat nem „a szuverenitás egyetlen fókuszában” kereste, hanem úgy definiálta, mint „játék[ot], amely harcok és szakadatlan összetűzések révén átalakítja, felerősíti, megfordítja az erőviszonyokat”.¹ A francia történész-teoretikus szerint tehát a hatalom nem egy pozíció, amely „szuverenitásával” engedelmségre kényszerít másokat, hanem egy dinamikus, komplex „erőtér”, amelyet meg lehet szelídíteni, a valóság formálása érdekében fel lehet használni. Ha elfogadjuk ezt a meghatározást, számolnunk kell azzal, hogy a történeti megismerés során nem elégséges többé azonosítanunk a „szuverenitás fókuszait”, hanem kutatnunk kell azokat a komplex alá-fölé rendeltségeket, amelyek a társadalomban szüntelenül keletkeznek, s ezek segítségével kell feltérképeznünk egy közösség politikai-hatalmi erőterét.

Előadásomban Mark Olssen *Foucault as Complexity Theorist*² című tanulmányának, valamint a társadalmi hálózatok vonatkozó irodalmának felhasználásával keresem a történeti-társadalmi hálózatok kutatását, valamint a társadalmi komplexitás elmélet és Foucault hatalom-elméletének közös metszeteit. Állításom szerint ugyanis a társadalmat behálózó hatalmi komplexumot a hálózat fogalma mentén kell feltárnunk. Az elméleti kereten

---

¹ Foucault, Michel: A szexualitás története. Bp., 1996.

² Olssen, Mark: Foucault as Complexity Theorist: Overcoming the problems of classical philosophical analysis. *Educational Philosophy and Theory*, 40/1., 2008.

alapuló módszertan kialakítása után gyakorlati példán keresztül is megkísérlem illusztrálni eredményeim praktikus felhasználási lehetőségeit.

Zsindely Borbála Rózsa: *Milyen forrásértéke lehet egy magánlevelezésnek? Herman Ottó és Kühnel Márton levelezése 1905-1914, és a kutatás tanulságai*

Előadásom témája Herman Ottó polihisztor és Kühnel Márton malomiparos, madárodú gyáros 1905 és 1914 decembere között zajlott szakmai és magánlevelezése. A levelek primer forrásokat biztosítanak a Kárászon működött Első Magyar Madárodúgyár működéséhez, szervezeti felépítéséhez, megrendeléseikhez és szállításaihoz, valamint néhány panaszos esethez is. Előadásom célja, hogy bemutassam Herman Ottó és Kühnel Márton levelezése alapján a madárodúgyár működését, nehézségeit és azok megoldását, továbbá Kühnel Márton első világháborús tapasztalatait a fronton. Illetve kitérek barátságuk magán jellegére és az első világháború árnyékában működő bürokrácia jellemzőire is. Előadásom végén összefoglalom, hogy ezek a levelek milyen témákban és hogyan nyújtottak segítséget kutatásom előrehaladásában.

Az előadásom a Baranya megyei Levéltárból származó, Herman Ottó és Kühnel Márton között zajlott levelezésre és a levelek elemzésére épül. A madárodúgyár működéséről és szervezeti felépítéséről egyéb forrásokkal jelenleg nem rendelkezünk.

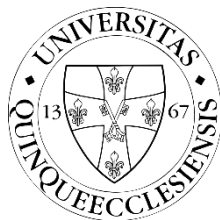
Az előadásomban összefoglalom az eredményeimet, melyek Kühnel Márton életével és a madárodúgyarával kapcsolatosak. Kühnel Márton élettörténete kapcsán eddig még nem ismert tényekre derült fény a levelezésük alapján.

Zsíros Ádám: *Egy forrás nem forrás... de, ha nincs több? Hadifoglyok hazatérésének körülményeinek problémája*

Kutatási témám elsődlegesen az első világháború hadifogoly irodalmához, azon belül is a memoáirodalomhoz kapcsolódik. Szűkebben vett témám Bodó Jenő, a csurgói református gimnázium egykori igazgatójának két visszaemlékezése. A feldolgozásuk során leginkább életmódtörténeti kérdéseken keresztül fogtam vállatóra a forrásokat. Bár nem elsődlegese céлом a források verifiálása, mégis történelmi attitűdömből adódó igényem volt, hogy az elbeszéléseket más forrásokkal is ütköztessem. Azonban, az általam felhasznált visszaemlékezések közös jellemzője, hogy a szerzők kalandos módon, viszontagságok közepette érkeztek meg a táborokba, majd pedig ugyanilyen módokon tértek haza. Az elbeszélésekből ilyenkor hiányoznak az azonosítást elősegítő dátumok, helyek, nevek. Jogosan merül fel a kérdés, milyen forrásokat lehetne megszólaltatni, hogy igazolni vagy megcáfolni tudjuk a leírtakat. Egyáltalán fontos-e az, hogy megtegyük ezt? Ezeket a kérdéseket igyekszem körül járni az előadásomban.

Kulcsszavak: első világháború, Bodó Jenő, hadifogság, memoár irodalom, orosz polgárháború

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

GRASTYÁN ENDRE SZAKKOLLÉGIUM